

ครูปฐมวัยกับการพัฒนาเด็กตามศาสตร์พระราชา

EARLY CHILDHOOD TEACHERS AND CHILD DEVELOPMENT ACCORDING TO THE KING'S PHILOSOPHY

จินดา น้ำเจริญ¹ และอภิญญา มนูญศิลป์¹
Jinda Nacharoen¹ and Apinya Manoonsilp¹

Received : 17 October 2019

Revised : 20 December 2019

Accepted : 25 December 2019

บทคัดย่อ

การพัฒนาเด็กตามศาสตร์พระราชาเป็นการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีรอบด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ครูปฐมวัยจึงต้องเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับเด็กทั้งในด้านการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง การช่วยเหลือสังคม สามารถจัดการเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้จากสถานที่จริง จากธรรมชาติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม วินัยในตนเอง ฝึกให้เด็กได้พึ่งพาตนเองตามวัย ทั้งนี้รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่จูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีจินตนาการที่ดี และช่วยให้เด็กพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา ครูปฐมวัย เด็กปฐมวัย การพัฒนาเด็ก การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

¹นักวิจัยอิสระ ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์

¹Department of Early Childhood Education, Faculty of Education

*ผู้พิมพ์ประสานงาน E-mail: jinda_nac@g.cmru.ac.th, apinya_man@g.cmru.ac.th

ABSTRACT

Child Development follows The King's Philosophy is experience arrangement gives Early Childhood to have good development round both of physical side, mind, discipline, temper, social, and the intelligence suit with the age. Base skill in learning continuously the lifetime. Early Childhood Teachers then must is a model in learning with children. There is the living sufficiently, help the social, can manage learning child center, various activities, emphasize the learning process, give a chance give a child has worked to is the group, participate, get learn from TRUE place, from the nature, by insinuate morality, virtue, the discipline, training a child has depended on oneself follows the age. Include environment arrangement that persuade to give a child learning. There is good imagination, and help children can develop oneself fully the latency.

Keywords: The King's Philosophy, Early Childhood Teachers, Early Childhood Children, Child Development, Experiencing for Early Childhood Children

บทนำ

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก วัยทำงาน และผู้สูงอายุ มีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุศักยภาพสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งได้นำศาสตร์ของพระราชพิธีซึ่งเป็นหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9) และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นการศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก มีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล สนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

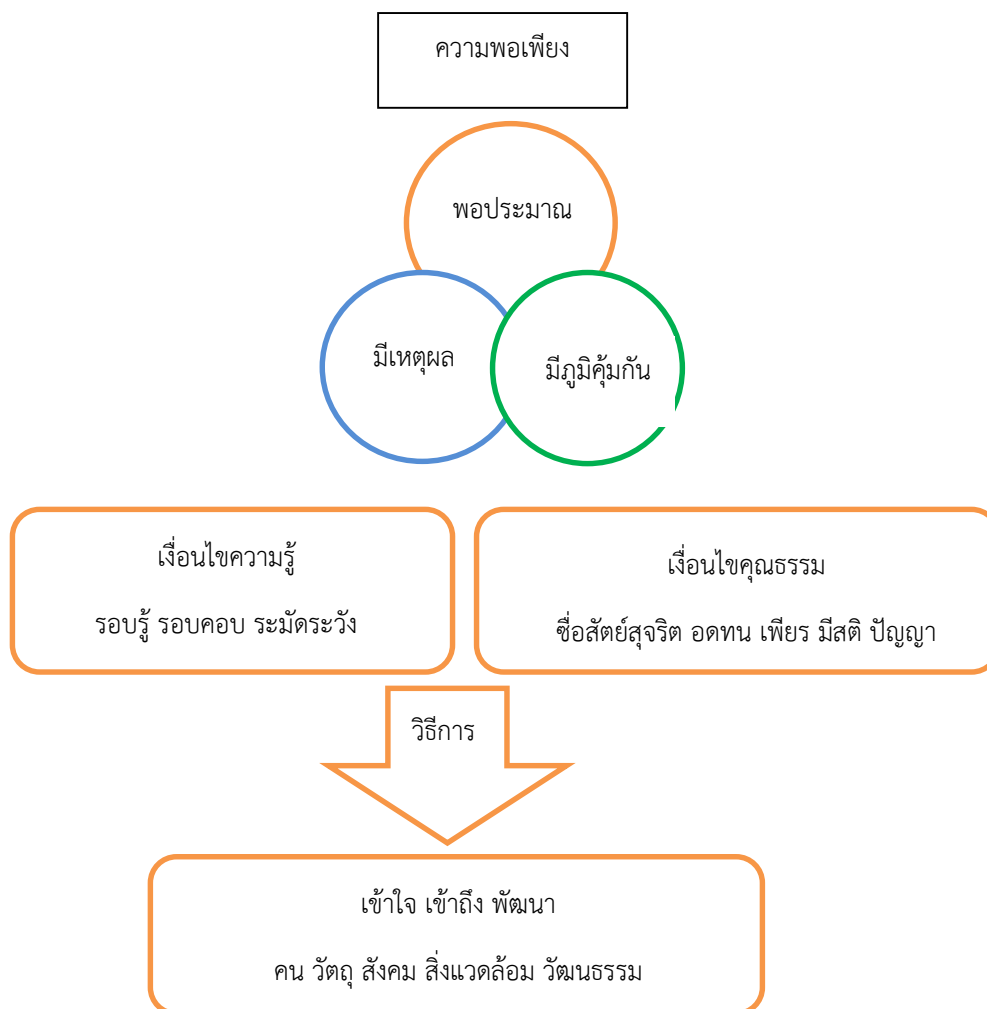
ในการจัดการศึกษาคนไทยทุกคนมีโอกาสดำเนินการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เด็กปฐมวัยทุกคนจะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ผู้เรียน

ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ความหมายและความสำคัญของศาสตร์พระราชา

สังคมในปัจจุบันนี้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งสังคมชนบท และสังคมเมือง อัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา การน้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย คือ “ศาสตร์พระราชา” มากำหนดเป็นหลักในการปฏิบัติ เป็น “ศาสตร์ของแผ่นดิน” นั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณ วรราชภักดี สิริกิจการิณีพีรยพัฒน รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัส เมื่อปี 2554 ว่าเป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม แม้ว่าวิถีการพัฒนาที่หลากหลาย แต่ที่สำคัญคือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตามศาสตร์พระราชานี้เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และเป็นเรื่องของจิตใจ โดยสาระสำคัญที่เป็นหัวใจของศาสตร์พระราชาคือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา ศาสตร์แห่งการครองตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ศาสตร์พระราชาคือ องค์ความรู้ของพระราชา (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9) ที่ทรงช่วยเหลือปวงชนชาวไทย เป็นการวางแนวทาง แนวคิด ทฤษฎีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ ขั้นตอนการทรงงาน และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในภาคเกษตรกรรม ธุรกิจ การจัดการทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และสถานศึกษา จนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (เดชา ปุญญบาล, 2560)

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญา และวิธีการของศาสตร์พระราชาคือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ทั้งคน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เข้าใจ หมายถึง การใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์และการวิจัย การทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน เข้าถึง หมายถึง การระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญญาสังคม พัฒนา หมายถึง การพัฒนาที่เริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสราวุธ, 2552)

ภาพที่ 1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา ต้องทำด้วยความรัก ความปรารถนาและด้วยใจ ต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล สภาพพื้นที่และสถานการณ์ พออยู่พอกิน และรู้จักสามัคคี อันเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้ที่เป็นครูอาจารย์จะต้องมีความรู้ในทางวิชาการ และจะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบ ในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป การให้ความรู้หรือการสอนนั้นต่างจากการอบรม การสอน คือการให้ความรู้แก่เด็ก ส่วนการอบรม เป็นการฝึกจิตใจของเด็กให้ซึมซับจน ติดเป็นนิสัย ครูต้องสอนให้เด็กมีน้ำใจ ต้องมุ่งปลูกฝังความดี ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี ต้องฝึกหัดให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ จะได้มีความสามัคคีรู้จักดูแลช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรู้ และประสบการณ์แก่กัน

ความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายของเด็กปฐมวัยว่าเป็นเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าหกปีบริบูรณ์ และให้หมายความรวมถึงเด็กซึ่งต้องได้รับการพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา เด็กปฐมวัย จึงเป็นช่วงวัยที่มีความก้าวหน้าทางพัฒนาการทุกด้านและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาที่ดีและเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของเด็กในวัยผู้ใหญ่ต่อไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้หลายมาตรา คือ มาตรา 54 วรรคสอง กำหนดว่า “...รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษ เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัยโดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศให้เกิดผลด้านการศึกษาให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษ ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหกปี ให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานของชีวิต เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) มาตรา 18 (1) ยังได้กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัย จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมาตรา 13 (1) ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ทั้งนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้ระบุไว้ว่า การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป้าหมายข้อ 3.3 สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ศูนย์เด็กเล็ก/ สถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น สถานศึกษา/ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย และสมรรถนะของเด็กที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพเด็กปฐมวัยของอาเซียนเพิ่มขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้เด็กเล็ก (0-2 ปี) ได้รับการดูแลและพัฒนาที่สมวัยรอบด้านอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง มีการปรับระบบการบริหารจัดการการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก (0-2 ปี) และการศึกษาปฐมวัย (3-5 ปี) ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรและคู่มือการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ การเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กเล็กให้มีพัฒนาการตามวัย และ

พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย สมรรถนะเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาเซียน และระดับสากลเพื่อการพัฒนาคุณภาพและพัฒนาการรอบด้านสมวัยของเด็กปฐมวัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น เด็กปฐมวัยจึงหมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด -6 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความสำคัญมากเนื่องจากร่างกายและสมองของเด็กจะเจริญเติบโตและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เด็กจะเรียนรู้ได้โดยการลงมือกระทำ ผ่านการเล่นและการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบด้วยตนเอง คิดแก้ปัญหาต่างๆ เลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง จะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี ครูปฐมวัยหรือผู้ดูแลเด็กจึงต้องมีส่วนช่วยในการส่งเสริม สนับสนุน ด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เพราะจะทำให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไป

การพัฒนาเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้กำหนดไว้ว่า เป็นการดูแล การพัฒนา และการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หญิงตั้งครรภ์ หรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัตินี้ มีวัตถุประสงค์ให้มารดาได้รับการดูแลในระหว่างตั้งครรภ์เพื่อให้บุตรที่อยู่ในครรภ์มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี ให้เด็กปฐมวัยอยู่รอดปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการล่วงละเมิดไม่ว่าในทางใด ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่รอบด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษ สร้างคุณลักษณะให้เด็กปฐมวัยมีอุปนิสัยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ บ่มเพาะเจตคติของเด็กปฐมวัยให้เคารพคุณค่าของบุคคลอื่น มีจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาค และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก การจัดการเรียนรู้ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเป็นไปเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย แต่ต้องไม่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสอบแข่งขันระหว่างเด็กปฐมวัย แนวทางการพัฒนาเด็ก ควรมีการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสุขภาพ ความรู้สึกและแรงจูงใจ ความคิดและการลงมือกระทำ การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ อาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมรู้สึก ร่วมเรียนรู้จากประสบการณ์ มีส่วนร่วมคิด แสดงความรู้สึกรู้จักคิด ทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงวิธีการที่เหมาะสมกับขั้นตอนพัฒนาการและวัยของเด็ก คำนึงถึงบริบทเชิงสังคมวัฒนธรรมของครอบครัวและชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จาก (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2561 - 2564 ได้กำหนดนโยบายด้านเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน อย่างมีคุณภาพตามศักยภาพตามวัยและต่อเนื่อง
2. การพัฒนาเด็กตามข้อ 1 ต้องจัดให้เป็นระบบและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยบูรณาการชัดเจนระหว่างหน่วยงานราชการ และที่ไม่ใช่ราชการ ระหว่างวิชาชีพที่สัมพันธ์กับการพัฒนา

เด็กปฐมวัยและระหว่างระดับต่าง ๆ ของการบริหารราชการแผ่นดินจากระดับชาติ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

3. รัฐและทุกภาคส่วนต้องร่วมกันระดมทรัพยากรให้เพียงพอแก่การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามนโยบายข้อ 1

นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย โดยกำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย เป้าประสงค์ที่ 1 สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกแห่งได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แห่งชาติ และเป้าประสงค์ที่ 2 คุณภาพของระบบบริการและระบบการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้รับการปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาเด็กต้องคำนึงถึงวิธีการที่เหมาะสมกับขั้นตอน พัฒนาการและวัยของเด็ก คำนึงถึงบริบทเชิงสังคมวัฒนธรรมของครอบครัวและชุมชน มีการจัด กิจกรรมเพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมรู้สึก ร่วมเรียนรู้จากประสบการณ์ มีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทาง ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการผ่าน การเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่จัดเป็น รายวิชา หลักการจัดประสบการณ์เน้นเด็กเป็นสำคัญ มีการประเมินพัฒนาการเป็นกระบวนการ ต่อเนื่องเป็นระยะ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก แนวทางในการจัดประสบการณ์ควรจัดให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต สืบค้น ทดลอง เล่น และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับการนำ แนวคิดจากศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ นับว่าเป็นการนำแนวคิดจากนวัต กรรมการศึกษามาใช้ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องทำความเข้าใจกับแนวคิดนี้ให้เป็นอย่างดี เพราะแต่ละ นวัตกรรมจะมีจุดเด่นของตนเอง แต่โดยรวมมักจะยึดเด็กเป็นสำคัญ เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

การนำศาสตร์พระราชาสู่การจัดการเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นศาสตร์ของพระราชาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของคน ทุกระดับ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อีกทั้งยัง ต้องมีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเพียร มีสติ ปัญญา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกอีกด้วย วิธีการของศาสตร์พระราชาคือ

เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาคน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม **เข้าใจ** หมายถึงการใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์และการวิจัย การทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน **เข้าถึง** หมายถึงการระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญญาสังคม **พัฒนา** หมายถึงการพัฒนาที่เริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้เด็กได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ การประยุกต์ศาสตร์พระราชา ต้องทำด้วยความรัก ความปรารถนา และด้วยใจ ต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล ภูมิสังคม สภาพพื้นที่และสถานการณ์

ซึ่งแนวคิดหรือหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีความน่าสนใจที่สมควรนำมาประยุกต์และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ดังนี้ 1. ศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ 2. ระเบิดจากข้างใน 3. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก 4. ทำตามลำดับขั้น 5. คำนี้ถึงภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ 6. ทำงานแบบองค์รวม 7. ไม่ติดตำรา 8. รู้จักประหยัด 9. ทำให้ง่าย 10. การมีส่วนร่วม 11. ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม 12. บริการที่จุดเดียว 13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 14. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 15. ปลุกป่าในใจคน 16. ขาดทุนคือกำไร 17. การพึ่งพาตนเอง 18. พออยู่พอกิน 19. เศรษฐกิจพอเพียง 20. ความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน 21. ทำงานอย่างมีความสุข 22. ความเพียร 23. รู้ รัก สามัคคี (เดชา ปุณณบาล, 2560)

จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยได้ โดยอาจจัดทั้งในห้องเรียนหรืออาจพาไปนอกสถานที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้

กิจกรรมการเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชาควรจัดให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด สอดคล้องกับวิถีชีวิต เน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน ครูต้องสอนให้เด็กมีน้ำใจ ต้องมุ่งปลูกฝังความดี ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี ต้องฝึกหัดให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ จะได้มีความสามัคคีรู้จักดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรู้ และประสบการณ์แก่กัน

ในปีพุทธศักราช 2554 รัฐได้มีการจัดทำโครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา และเยาวชน โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และได้จัดทำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัยขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและเด็ก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความสามารถในการบูรณาการทักษะทางวิชาการลงในกิจกรรม การใช้วัสดุในท้องถิ่น และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการผลิตสื่อประกอบ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และเยาวชน, 2554)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการปลูกฝังวิถีคิด อุบนิสัย และพฤติกรรมของเด็กตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา กับความคิด วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการวางแผนยืดหยุ่น มีข้อเสนอทางเลือกหากมีการเปลี่ยนแปลง มีการจัดการความรู้ มีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ซึ่งเด็กได้มีโอกาสปฏิบัติ และครูเป็นผู้นำหรือสนับสนุน

ภาพที่ 2 นักเรียนชั้นอนุบาล ทำกิจกรรมการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ฐานคนมีน้ำยา และฐานต้นข้าว
ณ มูลนิธิสิริกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี
ที่มา (จินดา น้ำเจริญ, 2553)

บทบาทครูในการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครูเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญมาก ดังนั้น ครูควรเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับเด็ก มีการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง เป็นต้นแบบในทุกๆ ด้าน ครูควรจัดการเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีส่วนร่วม เรียนรู้จากสถานที่จริง จากธรรมชาติ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สร้างวินัย ฝึกให้เด็กได้พึ่งพาตนเองตามวัย จัดสภาพแวดล้อมจูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีจินตนาการ และครูควรใส่ใจเด็กเป็นรายบุคคลอย่างทั่วถึง

ภาพที่ 3 บทบาทครูปฐมวัยในการเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับเด็ก
ที่มา (จินดา น้ำเจริญ, 2553)

บทสรุป

การนำศาสตร์พระราชหรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับปฐมวัย ครูปฐมวัยจะต้องศึกษาทำความเข้าใจให้ชัดเจนดีก่อน สิ่งที่ครูปฐมวัยควรปฏิบัติ คือ ควรมีการวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมควรยึดเด็กเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ครูเป็นเพียงผู้คอยสนับสนุน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มีความพอเพียง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามศักยภาพ และครูปฐมวัยควรเป็นผู้นำหรือสนับสนุนที่สามารถขยายผลการเรียนรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกสู่ชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3)**. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ์ พิบูลสรวุฒ. (2552). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- เดชา ปุณณบาล. (2560). 9 ตามรอยบาท ศาสตร์พระราชา. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. 22(2), พฤษภาคม - สิงหาคม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). **พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562**. หน้า 5 เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก 30 เมษายน 2562.
- สำนักงานทรัพยากรส่วนพระมหากษัตริย์ โครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา และเยาวชน. (2554). **Do & Don't รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ National Standard for Early Childhood Care, Development and Education Thailand**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.